

ACTIVITAT DIDÀCTICA PER A CICLE MITJÀ I SUPERIOR DE PRIMÀRIA (9-11 anys)

ELS COLOMS DE LA GUERRA I DE LA PAU

Sobre l'exposició LA MORT DE LA INNOCÈNCIA

Aquesta exposició té l'objectiu d'homenatjar i divulgar l'obra de la reconeguda novel·lista catalana Mercè Rodoreda. Ho fa mitjançant una interpretació estètica de quatre de les seves novel·les: Mirall Trencat, La plaça del Diamant, La mort i la primavera i Quanta, quanta guerra!

Ni el disseny expositiu ni aquestes obres de l'autora van adreçats especialment a un públic infantil. Tanmateix és important que aquests en coneguin l'existència i en reconeguin la vàlua, motiu pel qual la mostra del Palau Robert convida a participar al públic escolar de l'efemèride cultural *Any Rodoreda 1908-2008*.

D'altra banda, l'exposició es planteja com una manera diferent d'entrar en contacte amb una obra literària. Mitjançant la instal·lació i intervenció espacial es contribueix a donar la clau d'interpretació als lectors amb l'objectiu de fomentar la lectura. En paraules de la pròpia comissària Marina Gustà, *“el muntatge sobre les novel·les recull l'empremta que l'atmosfera verbal dels textos narratius deixa després de la lectura: no tant unes històries com uns personatges, uns gestos, unes sensacions, uns objectes, unes frases... Es tracta de “fer sentir”, per dir-ho rodoredianament. En el doble sentit: evocar i escoltar”*

Durada de l'activitat: 1h 30 min.

Dates: De l'1 d'abril al 31 de maig de 2008

Nivell educatiu: Cicle Mitjà i Superior de Primària (9 a 11 anys)

Número d'alumnes: grup escolar, fins a un màxim de 25 alumnes

TELÈFON DE RESERVES: 670.036.081

Objectius

- Observar i debatre què és normal i quotidià i què no
- Entendre que una guerra irromp dins el ritme de vida quotidià
- Debatre el caràcter i la funció dels símbols que surten a la novel·la i a l'exposició, especialment el colom i el laberint.
- Valorar el llenguatge metafòric
- Copsar per què una història personal pot exemplificar una història col·lectiva.
- Comprendre que Mercè Rodoreda ho feia

Desenvolupament de l'activitat

L'activitat que es proposa treballa l'àmbit de l'exposició dedicat a l'obra **La plaça del Diamant**. L'espai expositiu està distribuït com un laberint, que és la impressió que s'emporta la Colometa de la casa dels senyors on va a fer feines. Els objectes exposats són tasses, menjadores per a ocells, nines de porcellana, ganivets, balances, cubells i sacs de gra, i hi ha olor, so i altres elements sensorials. Entre les imatges predominen les de coloms. La instal·lació evoca una quotidianitat habitual al barri de Gràcia durant els anys 30 i 40, tot resulta aparentment inofensiu, si no fos perquè el laberint evoca la sensació de pèrdua, de manca d'horitzons, d'ofec. Concorde amb el títol de l'exposició *La mort de la innocència*.

Es començarà incidint en les coincidències del pseudònim de la protagonista, *Colometa*, amb aquests ocells, símbols universals de pau, que també apareixen a la narració contextualitzada entre la Segona República i la immediata postguerra. A continuació es mostrarà el cartell de la pau que Picasso pintà el 1949 per a les Nacions Unides i altres coloms de la pau, i s'explicarà d'on ve el fet de triar un colom com a símbol de la pau.

Ensenyarem la pintura del "Guernica" de Pablo Picasso i demanarem al grup que l'observi. Pintat en blanc i negre, i amb una gama de grisos, sense necessitat de recórrer al color per a representar el dramatisme patent a l'escena, esdevé un mitjà visual eficient per transmetre alhora el sentiment de tragèdia davant la guerra, la denúncia a la violència i la necessitat de pau.

Després d'aquesta introducció a la simbologia i representació del concepte de pau, el grup anirà a visitar l'exposició per a deturar-se específicament a la sala dedicada a *La Plaça del Diamant*, seguint el recorregut per les altres sales amb l'objectiu de veure com la guerra i la mort són un referent constant en l'obra de Rodoreda.

Acabada la visita el grup tornarà a l'aula-taller on els alumnes escriuran en un paper una **metàfora sobre la pau** o bé una **metàfora sobre la guerra**, però **en primera persona**, com una cosa viscuda, assumint el caràcter de personatge narrador que té la mateixa protagonista de la novel·la. A l'altra cara del paper dibuixaran un colom de la pau, d'acord amb el següent criteri: els que han escrit la metàfora de la pau utilitzaran el blanc del paper o pintura de color blau, i els qui han fet la metàfora de la guerra utilitzaran el negre- el gris conseqüent—i el vermell.

Es retallaran els coloms i s'enganxaran contraposant-los. Per una cara s'ha de poder veure el colom de la pau, i per l'altra el de la guerra. Els textos enganxats entre si no es podran llegir, i esdevindran històries anònimes.

Aleshores, amb els coloms muntats es passa a bastir un **laberint** sobre un taulell de joc. Si es posen tots de cara, esdevé un colomar de coloms blancs, que, vistos des de l'altre cantó, són coloms negres. El laberint muntat s'utilitzarà com a taulell d'un joc d'atzar i en jugar-hi es visualitzarà una metàfora de la pròpia novel·la i del moment en què succeeix.

Treball previ a l'escola

Es requereix un treball previ abans de la visita per tal de poder realitzar adequadament l'activitat. Aquest treball l'haurà de conduir el professor del centre que dirigeixi l'activitat i consistirà en:

- La **lectura prèvia** dels **fragments triats** de la novel·la La plaça del Diamant (Annex 1)
- Un **comentari i interpretació** dels mateixos.
- Una **introducció** de qui era **Mercè Rodoreda** en relació a:
 1. **Aspectes biogràfics**: on va viure, comentar sobretot quan va viure, explicar com la guerra Civil marca un abans i un després dins la seva trajectòria personal i professional...
 2. **Aspectes** de la seva **obra**: fer evident la importància de la seva novel·la La Plaça del Diamant i explicar qui és la seva protagonista, la Colometa, i per què es diu així.

Lectures complementàries (es poden fer abans o després de la visita)

Tot i no ser obres de Mercè Rodoreda es recomana la lectura d'algun d'aquests llibres que evocuen la mateixa sensació que es desprèn de l'obra La plaça del Diamant, per tal que els infants entenguin que el **tema de la guerra i la lluita per a la supervivència** és un tema recurrent dins la literatura universal.

PORTELL, Joan: *Fill de Rojo*. Il·lustr. Ignasi Blanch. Barcelona: Tantàgora, 2007

BERNARD, Héliane: *Guernica*. Il·lustr. Olivier Charpentier. Barcelona: Hipòtesi/Kalandraka, 2008

DE KOCKERE, Geert: *Grete la loca*. Il·lustr. Carl Cneut. Màlaga: Barbara Fiore, 2006

Materials complementaris

L'obra de Picasso. Mercè Rodoreda s'interessa per la pintura i els pintors més destacats d'aquell moment -mitjans S.XX-, com per exemple Picasso.

Annex 1**TEXTOS**

Em recordo del colom i de l'embut perquè en Quimet va comprar l'embut el dia abans d'haver vingut el colom. El colom el va veure un dematí en el punt d'obrir els finestrons del menjador. Tenia una ala ferida, estava mig esmorteït i havia deixat miques de sang per terra.

La galeria era plena de coloms i també n'hi havia al passadís i els nens no eren enlloc. Tres coloms, així que em van tenir davant, se'n van anar cap al balcó del carrer, que estava obert de bat a bat, i van fugir deixant unes quantes plomes i ombra. Quatre més se'n van anar cap a la galeria de pressa, de pressa, de tant en tant fent un saltiró i obrint les ales i quan van ser a la galeria es van girar a mirar-me i vaig espantar-los amb el braç i van fugir volant. Vaig començar a buscar els nens fins i tot per sota dels llits i me'ls vaig trobar a l'habitació fosca on, quan l'Antoni era molt petit, el tancàvem perquè ens deixés dormir. La Rita estava asseguda a terra amb un colom a la falda, i el nen tenia tres coloms davant i els donava veves i les hi prenien de la mà amb el bec. Quan vaig dir, ¿què feu?, els coloms es van esverar i van alçar el vol i topaven per les parets. I el nen, amb les mans al cap, es va posar a plorar. I la feina que vaig tenir per poder treure aquells coloms d'allà dintre...

Només sentia parrupeig de coloms. Em matava netejant els coloms. Tota jo feia pudor de colom. Coloms al terrat, coloms al pis; els somiava. La noia dels coloms (...) Quan anava pel carrer cap a casa dels meus senyors a treballar, el parrupeig dels coloms em seguia i se'm ficava al mig del cervell com un borinot. De vegades la senyora em parlava i jo, distreta, com si tal cosa, no li contestava, i ella em deia, ¿que no em sent?

No podia dir-li que només sentia els coloms, que tenia a les mans deix de sofre dels abeuradors, deix de veves relliscant a dintre de les menjadores acompanyant-les perquè sortissin per tots els foradets igual. No podia dir-li que si un ou queia del covador a mig covar la pudor em feia recular encara que m'estrenyés el nas amb dos dits. No podia dir-li que només sentia crits de colomí demanant menjar amb tota la fúria del cos ple de canons grocs clavats a la carn morada.